

Bir mit, anlamsız bir dünyada mantıklı olmanın bir yoludur. Mitler varlığımıza önem veren anlatı kalıplarıdır.

A myth is a way of making sense in a senseless world. Myths are narrative patterns that give significance to our existence.

*Rollo May**

Nazan Azeri'nin ürettiği el yapımı kağıt üstüne mavi ve kırmızı akrilik mürekkebi ile kendine özgü çizgisel bir teknikte ürettiği resimler kadın, çocuk ve doğa kavramlarını birleştiriyor. Kadın figürlerinin, cenin ve çocuk imgelerinin çevresine dizilen tüm bitki ve hayvan imgeleri bakışı mitolojik bir belleğin sunduğu düşsel evrenin anlamlarına yönlendiriyor. Çeşitli hayvanlar, kuşlar, sinekler, çiçekler, otlar ile bunlarla özdeşleştirilmiş kadın ve çocuk figürleri Azeri'nin 2021 yazında Gate27'nin Ayvalık şubesinde sanatçı konuk evinde geçirdiği dingin ve sessiz bir kaç haftanın verdiği esinin sonucudur. Bu konuk evinin en önemli özelliği çok iyi korunabilmiş Kuzey Ege kıyıları doğasında yer almasıdır. Kendisinin de belirttiği gibi bu doğa ve iklimde, belirgin bir sessizlik ve dinginlik içinde kendi başına kalması bu resimleri üretmesinde etkin olmuştur. Bu imgelerin tek tek üretilerek yanyana getirilmesinde kullanılan teknik olan desen güçlü bir iletişim aracıdır. Desen sanatçının kendini anlamasında her zaman işlevsel olmuştur. Bu açıdan bu resimler iki yıldır içinden geçmekte olduğumuz pandemi sürecinde insanın bu iç yolculuğunu deneyimlemesi açısından kendi iç yolculuğuna bağlı bir sağaltıcı anlam taşıyor.

Modernizm'den günümüze sanatçıların insan bilinci ve duygularını anlamlandırmak ve yorumlamak için mitolojik imgeleri Freud'cu bir çözümlemeyle kullanmaları bir yöntemdir. Örneğin Sürrealistler Girit Mitolojisi'nde Theseus'un labirent içindeki yolculuğunu insanın zihin derinliklerine ve içgüdülerine doğru yolculuğu olarak betimlemiştir. Theseus'un Minotaur'u yenmesi de onun kendi benliğini keşfidir.

Mitoloji öyküleri, figürleri ve simgeleri, sonsuz yeniden yorumlama olanağı ile sanatçılara geniş bir görsel metafor malzeme kaynağı sağlar. Mitoloji imgeleri sanatçıların kendilerini ifade etme gereksinimine en uygun şekilde sürekli olarak değişebilir, ancak mitolojide sunulan ana konular değişmeden kalır. Mitoloji gerçeklikten kopukmuş gibi görünse de, öykülerin yüzeyinin hemen altında insanlık durumunun evrensel gerçekleri yatar. Mitoloji, özünde insana ait olan konuları içerirse de, yaşamı felsefi sorgulamayla anlamının bir aracıdır ve sanatçıları kendi gerçekliklerinin gerçeğini işlemek için metafor imgeler üretmeye yönlendirir.

Nazan Azeri, 2019'da gerçekleştirdiği kapsamlı sergisinde, üretimi boyunca kadın ve çocuk kimliğine odaklandığını gösterdi. Bu resim dizisinde de çıplak kadın figürünün çocuk ve doğa imgeleriyle sarmalanarak gösterilmesi aynı zihinsel ve duymusal üretimin kavramsal çerçevesine ekleniyor. Azeri, çocuk, kadın ve bu kimliklerin kalıplaşmış ve metalaşmış değerlerinin hakikat-sonrası söylem içinde kendilerine edindikleri müdahale alanını her zaman olduğu gibi ince işlenmiş bir hakikat arayışıyla ve bu kez mitolojik imgeleri değerlendirerek gündeme taşıyor. Sanatın düşüncüne ve bilinçaltına etkisini güçlendiren bu imgelerle izleyici, aile kavramının çeşitli ideolojik çıkarlarla çatıştığı, kadın ve çocuk kimliğinin ve haklarının sürekli yıpratıldığı, çevresel sorunların insan yaşamını tehdit ettiği günümüzde Azeri'nin bu soruna 25 yıllık bir üretimle yanıt aramasına tanık oluyor.

* Rollo May, *Psikoterapist ve Mitlere Yolculuk*, s.15, *Okuyan Us Yayını*

Beral Madra, Şubat 2022

The paintings created by Nazan Azeri, using a unique drawing technique utilizing blue and red acrylic ink on hand-made paper, combines the concepts of woman, child, and nature. All the plant and animal images surrounding the woman figures as well as the embryo and child images direct the gaze towards the meanings of an imaginary world provided by a mythological memory. The various animals, birds, flies, plants and the woman and child figures associated with these are the results of an inspiration of a few weeks full of tranquility and silence spent at an artist guesthouse at the Ayvalık branch of Gate27. The most important characteristic of this guesthouse is that it is located amidst the nature of the well-preserved Northern Aegean. As is indicated by Nazan Azeri herself, being by herself in an evident silence and tranquility in this nature and climate has enabled her to create these pictures. The texture technique utilized in creating these images individually and binding them together is a powerful communication tool. Texture has always been functional in enabling the artist to understand herself; from this perspective, these pictures have a remedial meaning associated with one's internal journey in association with experiencing humanity's internal journey in the process of the pandemic we have been going through for two years.

The artist using the mythological images with a Freudian analysis in order to give meaning to and to interpret the human consciousness and emotions has been a method utilized by the artists since Modernism to our day. For example, Surrealists have depicted the journey of Theseus within the labyrinth in Cretan Mythology as a journey to the depths of the mind and the instincts of human beings; Theseus overcoming the Minotaur is the discovery of his own self.

Mythological narratives, figures and symbols provide the artists with a wide range of visual metaphors as well as an endless opportunity to reinterpret them. Mythological images can constantly change in the manner most appropriate for the need of the artists to express themselves, but the main topics provided for in the myths remain unchanged. Even though myths seem detached from reality, the universal truths of the human condition lie right underneath the surface of these narratives. Also, even though mythology contains subject matters that pertain to humans, it is a tool for understanding life with a philosophical query and guides the artists towards creating metaphorical images to treat the truth of their own realities.

In the comprehensive exhibition held by Nazan Azeri in 2019, she displayed her focus on the identities of being a woman and a child throughout her years of art creation. The display of the naked woman figures surrounded by child and nature images in these series of painting also becomes a part of the conceptual framework of the same intellectual and emotional creation. Azeri, as always, with a delicately interwoven search for the truth and this time, using mythological images, brings the circle of intervention acquired by the cliched and the commodified values of the woman and child identities as well as these identities themselves in a post-truth discourse to the forefront. The spectator, with these images that empower the impact of art on the imagination and the unconscious, witnesses Nazan Azeri searching for an answer with a creative process that extends through a time frame of 25 years to the problems of the concept of family conflicting with certain ideological interests, the woman and child identities and rights being constantly corroded and the environmental issues threatening the lives of human beings.

* Rollo May, *Psychotherapist, and the Author of "The Cry for Myth"*, *Okuyan Us Publication*, p.15

Beral Madra, February 2022

2022, El yapımı kağıt üzerine mürekkep, 80x110 cm.

NAZAN AZERİ

Unutulmuş Zaman ve Şimdi

Forgotten Time and The Now

2 4 . 0 3 - 2 3 . 0 4 . 2 0 2 2

AÇILIŞ: 24 Mart 2022, Perşembe, 16:00-19:00

Mine Sanat Galerisi Deneysel, Göztepe Mah. Bahariyelı Sok. Toprak Apt. No 37, Kadıköy / İstanbul
M: +90 536 553 50 66 | M: +90 543 816 10 34 | info@minesanat.com | www.minesanat.com

2022, El yapımı kağıt üzerine mürekkep, 110x160 cm.

www.nazanazeri.com.tr

Ben de söyleyeceklerimi söyleyeyim. Ayşegül Düşek, Nazan Azeri'nin çalışmalarının Ana Mendiata'nın işlerinin anaerkilliğini duyumsattığını söylüyor. Hakan Akçura ve Taner Ceylan da sanki Nazan'ın karnından çıkmış gibi resimler diyor. Ben de bu işlerini gördüğümde burada bir kuantum sıçraması olmuş, bir şey başına gelmiş Nazan'ın dedim ve çalışmalarını, birkaç ay önce beni Dünya dersinde meşgul eden daire ya da küre formu ile ilişkilendirerek düşündüm. Çünkü aslında karnın da daire öyle değil mi? Elips olsa bile, eğer dünya yuvarlak diye ve yuvarlaklığı doğurganlık diye düşünüyorsak... doğurgan olan kim?

Doğurgan olan aslında kadın ve karnından doğuruyor. Kendi içindeki yuvarlağından. Şimdi ilginç bir şey aslında doğurmak, çünkü doğurmak demek, tanrının da evreni doğurması gibi hem kendini yeniden var etmek, hem kendinin ötekisini var etmek demek. Yani aslında aynı anda zaten ikili bir varoluşu meydana getiriyor, öyle değil mi? Şimdi Sloterdijk'in Küreler kitabını okuduğumda da düşünmüştüm bunu. Yazar diyor ki, tanrı evreni var ettikten sonra, Adem'i bir vazo olarak var ediyor. Adem aslında topraktan yapılmış olan, içi boş olan bir vazo ve ona kendi nefesini üflüyor. Bu vazo kısmı da benim çok ilgimi çekmişti, insanı bir vazo diye düşünmek. Fakat bu noktada şunu düşünmüştüm hep, çocukken bile: tanrı aslında baba mı, yoksa ana mı? Niye Adem ilk önce var ediliyor? Yani eğer Adem ilk önce var ediliyorsa, demek ki tanrı aslında eril olan bir figür olmalı ki, ilk önce Adem'i var ediyor. Fakat şöyle de bir şey var aslında yani kadını ya da kadını demeyelim, insan kendi karnından bebeği doğurduğunda, yeni bir yaşamı var ettiğinde, iki cinsiyeti birden, kızı da erkeği de doğuruyor. Hem kendisinin bir anlamda ikizi olan çocuğu doğururken, kendinin ikizi olan çocuğu hem kız çocuğu hem erkek çocuk diye doğurabiliyor. Çocukken belki dedim, bu tanrı baba ifadesi çok doğru olan bir ifade olmasa gerek. Yani Tanrı baba değil. Adem'i, yani erkeği bir kadın doğurduğuna göre belki tanrı dediğimiz şey başka bir tür cinsiyete sahip olan bir şeydir. Buradan hareketle, bu yuvarlaklık, karnın, doğurganlık diye düşünürken Nazan'ın işlerindeki şu karnın figürünü gördüm.

Bu gördüğümüz resimlerde hep bir cenin, şu karnın içinden hep bir cenin ve sürekli bir doğum ve bir doğurganlık hikayesi var. Mavi ve kırmızı konusunda Hakan'ın dediğine yüzde yüz katılıyorum. Eğer bunlar gerçekten bilinçaltının bilinçsizliğinde seçilmiş olan iki renkse, -gerçi mavi biçim değiştirmiş olsa bile çok temel olan iki tane renk- bunun bir nedeni olmalı. Bizim nüfus cüzdanlarımızda kızlarınkı pembe, erkeklerinki mavi ama aslında eskiden bunun tersiymiş. Aslında pembe erkeklerin rengiymiş. Porfir, kralların rengi, kırmızı. Pembe ve kırmızı daha eski çağlarda, her seferinde iktidar olan erkeğin rengi olarak kullanılmış. Burada tersine olan bir durum var.

Sonra Nazan'ın işlerine bakarken ikonografiyi, mesela bütün müjde sahnelerini düşündüm. Bütün müjde sahnelerinde Cebrail elinde bir zambakla gelirken, yukarda kutsal baba, kutsal ruh oturur. Cebrail Meryem Ana'ya çocuğu olacağını müjdeler. Meryem Ana her zaman mavidir. Bu çok acayip olan bir şey. Orada şöyle bir kayma olmuş; aslında kendi karnından kendisinin ikizi olarak insanı mevcuda getiren tanrı gibi, kendi karnından kendisinin hem ikizi olan, hem benzeri olan, hem benzeri olmayan, hem ötekisi olan kıızı ve erkeği meydana getiren kadın, aslında göbek bağı ile doğurduğu da düşündüm şu işlere bakarken. Neden mavi ve kırmızı? Çocuğa bağlı. Göbek bağı ne demek? Her zaman kan demek aslında.

Yani kadın hamile kalmadan önce kanayan bir canlı. Arada dokuz aylık bir boşluk var, sonra yeniden kan sayesinde çocuğu meydana getiriyor. Eskiden hepimizin bir göbek ismi vardı. Göbek ismi nereden geliyor? Göbek ismi de göbek bağına doğum esnasında kesenlerin çocuğa verdiği isim. Hastanelerde çocuklar doğmaya başladığı anda, çocukların göbek ismi olmuyor artık. Benim ismim Bedra Zeynep Sayın ama mesela hastanede doğmuş olsaydım, artık mecazi bir göbek ismim olacaktı. Dolayısıyla kan ile de aynı zamanda kendi ikizi olan çocuğu da dünyaya getiren, kadın. Şimdi dolayısıyla, aslında onun rengi her zaman kırmızı bir şekilde; çünkü kırmızı kan. Fakat çok ilginç bir şekilde bütün ikonografiye de bakıyoruz, çok acayip şekilde dişil olan bir şey bu, bütün batı Hristiyan ikonografisinde, spirüel olan mavi. O kadar ki, o geçen seneki harika Rebecca Horn sunumunda da mavi kelebek vardı. Ezgi Bakçay'ın verdiği derste. Aslında kelebek ne? Ruh, psüke. Uçuyor, kelebek oluyor. Kiki Smith'in de son derece güzel mavi kelekeleri var mesela. Kadın, ruhsallık ve mavi.

Mavi kelebek, her seferinde göksel olanı işaretliyor. Şimdi Hristiyan ikonografisinde bir şey terslenmiş. Kan bağından daha önemli olan iktidarın rengi olmuş kırmızı, erkeğin rengi olmuş. Erkek doğurmuş. Meryem ana mavi, İsa kırmızı. Nazan'ın işlerine bakarken, ben bütün bunun yeniden terslenmesini görüyorum sanki. Taner de dedi ya, "iki ayrı düzeni var mavilerin ve kırmızılardan, iki ayrı renk düzeni neredeyse soyuta varacak uzaktan baksan, soyut resme dönüşecek".

Evet doğru, öyle bir çözünürlüğü var sanki işlerin, bana da öyle geliyor. Göbek bağı ile, var olan her şey kırmızıdan doğuyor ve Fulya Çetin'in de dediği gibi, dolanıma sokuluyor. Karnın içinden çıkan bebeğin yanında bir kuş, onun yanında arı var, onun yanında inek vb. Bütün bir ikonografiyi Uzakdoğu'dan, Anadolu'dan, Çin işi Japon işi, "Saat Çini vurdu birden: Pirinçç" Cemal Süreya diyerek... Yani bütün oralardan da gelerek okuduğumuzda, bizim Dünya dersinde durmaksızın metamorfoz, bir şeyin bir başka şeye dönüşmesi, başkalaşması dediğimiz; imgenin de, hatırlayalım, tanrının sureti olan insanın imago diye nitelendirildiği bir yerden baktığımızda, az önce andığımız Rebeka Horn'un ve Kiki Smith'in mavi kelekelerinin isimlerinin de imge yani imago olduğunu, imgenin zaten o metamorfozun bizatihi kendisi olduğunu da söylemiş oluyoruz.

Şimdi son derece ilginç olan bir şey bu: içi boş olan vazonun içinden, yani aslında içi boş olan o karnın içinden doğan, hiç durmadan bir başka şeye dönüşen bir evren görüyorum ben ve çok güçlü buluyorum. Çok zevkli de buluyorum doğrusunu isterseniz bütün bu okumaları. En çok hoşuma giden noktası da, yani gerçekten burada evrim teorisini filan da isterseniz, zorlarsanız görürsünüz; balıktan hareket ederek... Fakat varlıkların aralarında hiyerarşi yok. Yani bu doğurma insandan mı geliyor, yoksa burada bir insan cenini görüyorum ama, yoksa balıktan mı geliyor, yoksa horozdan mı geliyor? Bütün bunların arasında hiyerarşi olmadığını şuradan da gelerek bile okuyorum doğrusunu isterseniz; kozmolojilerde dokuz kattan söz ederler, yedi kattan söz ederler. Dokuz katta İbrahim, miraçnamelerde Muhammed'i karşılar, hepimiz biliyoruz. Şuradaki resme baktığım anda, Erol Akyavaş'ın Mirâcnâmeden devralarak kullandığı horozu gördüğümde, otomatik olarak burada bilmem kaçınıcı katta beklemiyor, diğerleriyle aynı fonun içinde. Hem mavi hem kırmızı. Cinsiyetin de içinden geçen, yer ve gök arasındaki, yeryüzü ve gökyüzü arasındaki

ayrımın da içinden geçen bir başka tür bir ikonografi görüyorum. Bunu da beğeniyorum demek istiyorum.

.....

Kara Walker, Kiki Smith, Marina Abramoviç, bir sürü başka daha kadın sanatçı sürekli yine yılanı geri dönüyorlar. Nasıl oluyor da yine metamorfozun imgesi olan, kabuk değiştirmenin, kendi karmik ezberini yırtmanın, yarmanın,

bilgi ağacının meyvesinden yenmesini yasaklıyor? Ben tanrı olsam, herkes benim kadar bilgili olsun isterim. Öyle değil mi? Yani aynı bilgiyi paylaşalım isterim. Yani tam tersine olan birtakım kozmolojiler de var. Aslında, tam da tersine ağaçların, bitkilerin bilgisi herkes tarafından paylaşılın, ağaçların, bitkilerin bilgeliğini herkes öğrensini diyen bir Kızılderili mitolojisi var mesela. Bu Kızılderililer için de yılan kutsal figür. Aslında bu, yine gender ile de alakalı olan,

2021, El yapımı kağıt üzerine mürekkep, 110x80 cm.

başkalaşmanın yılankavi çizgisi olan şey, cennetten kovulmanın simgesine ve pederşahi başka bir düzenin simgesine dönüşüyor? Bu çok ilginç olan bir dönüşüm.

Ağaç meselesi de mesela bir o kadar daha ilginç. Gene kelekelerin kuşların konduğu bir figür ve onun arkasında sol tarafta da iki tane ağaç var gibi görüyorum. Ağaç ilginç olan bir şey. Neden mesela cennette ağaç var? Bunu da ben kaçınılmaz olarak sormuştum kendime. Neden tanrı insanların kendisi kadar bilgili olmasını istemiyor da,

yine de cinsiyetle de alakalı olan bir şey bir yandan. Yani bütün bunlarla zaten meşgul oluyorsanız eğer, bu meşgul olduğunuz, sizi işgal eden meseleleri de okuyorsunuz Nazan'ın işleri üzerinden. Görüyorsunuz diyelim. Belki de bu biraz şununla da ilgili bir şey; hani hamile kalınca insan sokaktaki bütün hamile kadınları görmeye başlar ya... Yani algıda seçicilik. Nazan'ın işleri üzerinden bütün bu soruları da açabiliyoruz gibi geliyor bana.

Zeynep Sayın, Ders Notları, 2022